

Tajik State University of Commerce

Course name: Circular Economy Fundamentals

Week 14: Green Economy and Circular Strategy in Tajikistan

Lecturer: Professor Kadyrova Zarrina Halimovna

Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Номи фан: Асосҳои иқтисодиёти даврӣ

**МАВЗҶИ 14: Иқтисоди сабз ва стратегияи иқтисоди даврӣ
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Омӯзгор: профессор Қодирова Заррина Ҳалимовна

Нақшаи лексия:

1. Сиёсат ва стратегияҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти иқтисоди сабз
2. Имкониятҳои татбиқи иқтисоди даврӣ дар бахшҳои иқтисоди Тоҷикистон.
3. Дурнамо ва самтҳои афзалиятноки рушди иқтисоди сабз дар Тоҷикистон

Мақсади лексия:

Ташаккул додани салоҳиятҳои таҳлилий ва касбии донишҷӯён дар самти омӯзиши иқтисоди сабз ва стратегияҳои иқтисоди даврӣ, арзёбии сиёсати давлатӣ ва таҳияи роҳҳои амалии гузариш ба модели рушди устувори иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Вазифаи лексия

- Баррасии асосҳои назариявӣ, принципҳо ва аҳамияти иқтисоди сабз ва иқтисоди даврӣ дар шароити рушди устувор.
- Таҳлили сиёсати давлатӣ ва ҳуҷҷатҳои стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рушди иқтисоди сабз ва истифодаи самараноки захираҳо.
- Арзёбии имкониятҳо ва самтҳои афзалиятноки татбиқи иқтисоди даврӣ дар бахшҳои гуногуни иқтисоди миллӣ.
- Ташаккули малакаҳои таҳияи пешниҳодҳои стратегӣ ва роҳҳои амалии ҷорӣ намудани моделҳои иқтисоди даврӣ дар фаъолияти соҳибкорӣ ва идоракунии давлатӣ.

Натиҷаҳои лексия:

1. Мафҳумҳо, принсипҳо ва хусусиятҳои иқтисоди сабз ва иқтисоди давриро шарҳ диҳанд ва фарқияти онҳоро муайян намоянд.
2. Сиёсат ва стратегияҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар самти рушди иқтисоди сабз ва иқтисоди даврӣ таҳлил намоянд.
3. Имкониятҳо ва монеаҳои татбиқи моделҳои иқтисоди давриро дар соҳаҳои асосии иқтисоди миллӣ арзёбӣ намоянд.
4. Таъсири истифодаи технологияҳои сабз ва идоракунии самараноки захираҳо ба рақобатпазирӣ ва рушди устувор асоснок намоянд.
5. Тавсияҳо ва роҳҳои амалии татбиқи стратегияҳои иқтисоди давриро барои корхонаҳо ва ташкилотҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намоянд.

1.Сиёсат ва стратегияҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти иқтисоди сабз

Иқтисоди сабз ҳамчун модели нави рушд баррасӣ мегардад, ки ҳадафи он ҳамзамон таъмин намудани рушди иқтисодӣ, ҳифзи муҳити зист ва беҳтар намудани сатҳи зиндагии аҳоли мебошад. Барои Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои иқтисоди сабз аҳамияти стратегӣ доранд. Кишвар дорои захираҳои бойи гидроэнергетикӣ, иқтисодии баланди энергияи барқароршаванда ва захираҳои муҳими обӣ буда, ҳамзамон ба хавфҳои тағйирёбии иқлим, аз ҷумла обшавии пирияхҳо, хушксолӣ ва офатҳои табиӣ осебпазир мебошад. Аз ин рӯ, ташаккули сиёсати давлатӣ дар соҳаи иқтисоди сабз ҳамчун ҷузъи муҳими таъмини рушди устувори миллӣ баромад мекунад.

Асосҳои концептуалии сиёсати давлатии иқтисоди сабз

Аз нуқтаи назари сиёсати давлатӣ иқтисоди сабз на танҳо маҷмӯи тадбирҳои экологӣ, балки механизми сохтори навсозии иқтисоди миллӣ мебошад. Он тағйироти амиқро дар низоми истеҳсолот, истеъмоли сармоягузорӣ ва идоракунии захираҳои пешбинӣ менамояд.

Дар ин замина сиёсати давлатии иқтисоди сабз бояд ба се ҳадафи стратегӣ равона гардад:

1. Таъмини рушди иқтисодии дарозмуддат ва рақобатпазир;
2. Ҳифзи муҳити зист ва захираҳои табиӣ;
3. Баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии аҳоли ва адолати иҷтимоӣ.

Заминаи стратегии рушди иқтисоди сабз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳуҷҷат	Нақш дар рушди иқтисоди сабз
Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030	Муайян намудани самтҳои умумии рушди устувор
Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037	Ташаккули модели иқтисоди сабз
Барномаи давлатии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим	Коҳиши осебпазирии иқтисод
Стратегияи рушди соҳаи энергетика	Рушди энергияи тоза ва самаранокии энергетикӣ
Стратегияи рушди саноат	Ҷорӣ намудани технологияҳои камкарбон
Барномаҳои миллии оид ба идоракунии захираҳои об	Истифодаи устувори об

Қабули Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037 марҳилаи навро дар сиёсати давлатии Тоҷикистон оғоз намуд. Ин стратегия гузариши тадриҷии иқтисоди кишварро аз модели анъанавии захирамасраф ба модели устувор ва самараноки истифодаи захираҳо пешбинӣ мекунад.

Самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии иқтисоди сабз.

1. Гузариш ба иқтисоди камкарбон

Дар ин замина вазифаҳои асосӣ чунинанд:

- баланд бардоштани самаранокии энергетикӣ;
- ҷорӣ намудани технологияҳои тоза;
- рушди нақлиёти экологӣ;
- кам кардани талафоти энергетикӣ дар истеҳсолот.

2. Рушди энергетикаи барқароршаванда

Тоҷикистон аз рӯи захираҳои гидроэнергетикӣ дар байни кишварҳои минтақа мавқеи пешсафро ишғол мекунад.

Афзалиятҳои Тоҷикистон дар рушди энергетикаи сабз

Захира	Афзалият
Гидроэнергетика	Манбаи асосии истеҳсоли нерӯи барқ
Энергияи офтобӣ	Имкониятҳои васеъ дар минтақаҳои кӯҳӣ ва ҷанубӣ
Энергияи шамол	Захираҳои назаррас дар баъзе ноҳияҳо
Биоэнергетика	Истифодаи партовҳои кишоварзӣ

3. Идоракунии устувори захираҳои об

Об яке аз сарватҳои стратегии Тоҷикистон мебошад. Тақрибан 60 фоизи захираҳои оби минтақаи Осиёи Марказӣ дар ҳудуди Тоҷикистон ташаккул меёбанд.

Бо вуҷуди ин, таҳқиқот нишон медиҳанд, ки тағйирёбии иқлим боиси коҳиш ёфтани ҳаҷми баъзе пиряхҳо мегардад. Аз ин рӯ сиёсати давлатӣ ба масъалаҳои зерин равона шудааст:

- истифодаи самараноки захираҳои обӣ;
- рушди технологияҳои каммасрафи обёрӣ;
- ҳифзи экосистемаҳои обӣ;
- тақвияти дипломатияи об.

4. Рушди иқтисоди даврӣ

Дар солҳои охир иқтисоди даврӣ ҳамчун ҷузъи муҳими иқтисоди сабз ба сиёсатгузори давлатӣ ворид мегардад.

Моделҳои иқтисоди даврӣ ба принципҳои зерин асос меёбад:

- кам намудани истифодаи ашёи хом;
- истифодаи такрории маҳсулот;
- таъмир ва барқарорсозии маҳсулот;
- коркарди такрории партовҳо.

Самтҳои татбиқи иқтисоди даврӣ дар Тоҷикистон

Соҳа	Имкониятҳои татбиқ
Кишоварзӣ	Истеҳсоли компост аз партовҳои органикӣ
Саноат	Коркарди дубораи ашёи хом
Савдо	Кам намудани истифодаи бастабандии яккарата
Ҳоҷагии коммуналӣ	Ҷудокунии партовҳо ва коркарди такрорӣ

Мушкилоти татбиқи сиёсати иқтисоди сабз

Бо вучуди дастовардҳои муайян, татбиқи сиёсати иқтисоди сабз дар Тоҷикистон бо як қатор маҳдудиятҳо рӯ ба рӯ мебошад.

Мушкилот	Таъсир
Норасоии сармоягузорӣ	Сустии қорӣ намудани технологияҳои сабз
Маҳдудияти технологияҳо	Паст будани самаранокии истеҳсолот
Норасоии мутахассисон	Қоҳиши суръати татбиқи ислоҳот
Инфрасохтори нокифоя	Мушкилоти коркарди партовҳо
Маърифати пасти экологӣ	Муқовимат ба тағйироти институтсионалӣ

Аз нуқтаи назари иқтисоди сиёсӣ, гузариш ба иқтисоди сабз барои Тоҷикистон на танҳо масъалаи ҳифзи муҳити зист, балки воситаи диверсификатсияи иқтисоди миллӣ, баланд бардоштани рақобатпазирӣ ва ҷалби сармоягузориҳои байналмилалӣ мебошад.

Самаранокии татбиқи стратегияҳои давлатӣ аз сатҳи ҳамоҳангсозии сиёсатҳои соҳавӣ, рушди институтҳо, иштироки бахши хусусӣ ва дастрасии кишвар ба технологияҳои муосир вобастагӣ дорад. Таҷрибаи кишварҳои пешрафта нишон медиҳад, ки иқтисоди сабз танҳо дар ҳолате ба натиҷаҳои назаррас ноил мегардад, ки принципҳои он ба ҳамаи соҳаҳои сиёсати иқтисодӣ — аз банақшагирии буҷетӣ то сиёсати саноатӣ ва сармоягузорӣ — ворид карда шаванд. Барои Тоҷикистон низ маҳз чунин муносибати системавӣ шартӣ асосии муваффақияти Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037 ба ҳисоб меравад.

2. Мушкилот ва маҳдудиятҳои рушди иқтисоди сабз дар Тоҷикистон

Бо вучуди қабул гардидани Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037, мавҷуд будани захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ ва дастгирии созмонҳои байналмилалӣ, татбиқи амалии принципҳои иқтисоди сабз бо як қатор мушкилоти иқтисодӣ, технологӣ, институтсионалӣ ва иҷтимоӣ рӯ ба рӯ мебошад

Бо вучуди қабул гардидани Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037, мавҷуд будани захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ ва дастгирии созмонҳои байналмилалӣ, татбиқи амалии принципҳои иқтисоди сабз бо як қатор мушкилоти иқтисодӣ, технологӣ, институтсионалӣ ва иҷтимоӣ рӯ ба рӯ мебошад

3.1. Маҳдудиятҳои молиявӣ ва сармоягузорӣ

Яке аз монеаҳои асосии рушди иқтисоди сабз норасоии захираҳои молиявӣ мебошад. Лоиҳаҳои вобаста ба энергетикаи барқароршаванда, инфрасохтори коркарди партовҳо, нақлиёти экологӣ ва технологияҳои камкарбон маблағгузори назарраси ибтидоиро талаб менамоянд. Бисёр корхонаҳои ватанӣ имконияти маблағгузори мустақили чунин лоиҳаҳоро надоранд ва дастрасӣ ба сармояи дарозмуддат маҳдуд мебошад.

Талаботи сармоягузорӣ дар бахшҳои иқтисоди сабз

Самт	Ҳаҷми сармоягузорӣ	Дараҷаи мушкилот
Энергетикаи барқароршаванда	Хеле баланд	Баланд
Қоркарди партовҳо	Баланд	Баланд
Нақлиёти сабз	Баланд	Баланд
Технологияҳои каммасраф	Миёна	Миёна
Рақамикунонии экологӣ	Миёна	Миёна

Дар чунин шароит ҷалби сармоягузори мустақими хориҷӣ, фондҳои иқлимӣ ва механизмҳои маблағгузори сабз аҳамияти калидӣ пайдо мекунад.

3.2. Маҳдудиятҳои технологӣ

Яке аз омилҳои боздорандаи рушди иқтисоди сабз сатҳи нокифояи навсозии технологӣ мебошад. Дар бисёр корхонаҳои саноати кишвар таҷҳизоте истифода мешавад, ки аз ҷиҳати сарфи энергия ва истифодаи захираҳо самаранок нестанд. Ин вазъият боиси:

- талафоти зиёди энергия;
- истифодаи зиёди об;
- афзоиши партовҳо;
- баланд гардидани арзиши аслии маҳсулот мегардад.

Таъсири технологияҳои кӯҳна ба рушди иқтисоди сабз

Омил	Паёмад
Сарфи зиёди энергия	Афзоиши хароҷоти истеҳсоли
Талафоти захираҳо	Паст шудани самаранокӣ
Партовҳои зиёд	Фишор ба муҳити зист
Рақобатпазирии паст	Коҳиши имкониятҳои содиротӣ

Маҳдудияти дастрасӣ ба технологияҳои муосир яке аз сабабҳои асосии суст ҷорӣ гардидани принципҳои иқтисоди даврӣ ва истеҳсолоти сабз мебошад.

3.3. Мушкилоти институтсионалӣ ва идоракунӣ

Самаранокии сиёсати иқтисоди сабз аз сифати институтҳои давлатӣ ва ҳамоҳангсозии фаъолияти онҳо вобаста аст. Дар Тоҷикистон то ҳол масъалаҳои зерин вуҷуд доранд:

- ҳамоҳангсозии нокифоя байни сохторҳои давлатӣ;
- маҳдуд будани механизмҳои иқтисодии ҳавасмандгардонӣ;
- набудани низоми мукаммали мониторинг ва баҳодиҳӣ;
- маҳдудияти маълумоти оморӣ оид ба нишондиҳандаҳои иқтисоди сабз.

Мушкилоти институтсионалӣ

Мушкилот	Таъсир ба иқтисоди сабз
Ҳамоҳангсозии паст	Сусти татбиқи барномаҳо
Норасоии маълумот	Душвории қабули қарорҳо
Механизмҳои маҳдуди ҳавасмандкунӣ	Паст шудани иштироки бахши хусусӣ
Назорати нокифоя	Қоҳиши самаранокии сиёсати давлатӣ

Аз нуқтаи назари иқтисодиёти институтсионалӣ, бе ташкили муҳити мусоиди ҳуқуқӣ ва идоракунии самаранок татбиқи стратегияҳои иқтисоди сабз мушкил мегардад.

3.4. Осепбазирӯ ба тағйирёбии иқлим

Парадокси рушди Тоҷикистон дар он аст, ки кишвар ҳамзамон дорои имкониятҳои бузурги рушди иқтисоди сабз ва осепбазирӣ баланд ба тағйирёбии иқлим мебошад. Тибқи таҳқиқоти байналмилалӣ, дар даҳсолаҳои охир қисми зиёди пиряхҳои Тоҷикистон ҳаҷми худро аз даст додаанд. Ин раванд метавонад ба:

- таъминоти об;
- истеҳсоли нерӯи барқ;
- кишоварзӣ;
- амнияти озуқаворӣ таъсири манфӣ расонад.

Хавфҳои иқлимӣ барои иқтисоди Тоҷикистон

Хавф	Паёмад
Обшавии пиряхҳо	Қоҳиши захираҳои об
Хушксолӣ	Пастшавии ҳосилнокӣ
Сел ва ярч	Зарар ба инфрасохтор
Ҳодисаҳои шадиди иқлимӣ	Афзоиши хароҷоти иқтисодӣ

3.5. Норасоии сармояи инсонӣ

Иқтисоди сабз ба мутахассисони нав ниёз дорад. Барои рушди соҳаҳои нав кадрҳои баландихтисос заруранд. Талабот ба мутахассисони зерин афзоиш меёбад:

- иқтисодчиёни рушди устувор;
- менечерони экологӣ;
- муҳандисони энергетикаи сабз;
- мутахассисони иқтисоди даврӣ;
- коршиносони ESG ва устуворӣ.

Аммо низоми таҳсилоти олий ҳанӯз пурра ба талаботи нави бозори меҳнат мутобиқ нашудааст.

3.6. Мушкилоти иҷтимоӣ ва фарҳанги экологӣ

Гузариш ба иқтисоди сабз на танҳо тағйироти технологӣ, балки тағйироти рафтори истеъмолкунандагонро низ талаб мекунад. Дар ҷомае ҳанӯз масъалаҳои зерин мушоҳида мешаванд:

- сатҳи пасти фарҳанги ҷудокунии партовҳо;
- истифодаи васеи маҳсулоти яккарата;
- сатҳи маҳдуди маърифати экологӣ;
- иштироки пасти аҳоли дар ташаббусҳои экологӣ.

Монеаҳои иҷтимоӣ

Омил	Таъсир
Маърифати пасти экологӣ	Истеъмоли ғайрисамаранок
Иштироки маҳдуди аҳоли	Сусти ташаббусҳои сабз
Огоҳии нокифоя	Муқовимат ба навоариҳо
Фарҳанги пасти коркарди партовҳо	Афзоиши ифлосшавӣ

3.7. Мушкилоти рушди иқтисоди даврӣ

Гарчанде иқтисоди даврӣ ҳамчун яке аз унсурҳои асосии иқтисоди сабз эътироф гардидааст, дар Тоҷикистон як қатор маҳдудиятҳо вуҷуд доранд:

–набудани инфрасохтори муосири коркарди партовҳо;

–рушди нокифояи бозори ашёи хоми дуюмдараҷа;

–сатҳи пасти ҷудокунии партовҳо аз манбаъ;

маҳдуд будани сармоягузорӣ ба лоиҳаҳои даврӣ.

Тоҷикистон барои рушди иқтисоди сабз имкониятҳои назаррас дорад. Захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ, иқтисодии баланди манбаъҳои барқароршавандаи энергия, мавқеи ҷаҳонӣ кишвар дар масъалаҳои обу иқлим ва дастгирии шарикони байналмилалӣ заминаи мусоидро барои татбиқи ташаббусҳои сабз фароҳам меоранд. Дар ин замина, ноил шудан ба ҳадафҳои Стратегияи рушди иқтисоди сабз барои солҳои 2023–2037 татбиқи ислоҳоти пайгирона, ҷалби сармоягузориҳои сабз, рушди технологияҳои инноватсионӣ, тақмили муҳити институтсионалӣ ва баланд бардоштани сатҳи маърифати экологиро тақозо менамояд.

3. Дурнамо ва самтҳои афзалиятноки рушди иқтисоди сабз дар Тоҷикистон

Рушди энергетикаи сабз ҳамчун самти асосии рушди иқтисоди миллӣ

Аксари ташкилотҳои байналмилалӣ энергетикаи сабзро ҳамчун муҳимтарин самти рушди иқтисоди сабзи Тоҷикистон арзёбӣ мекунанд. Тибқи ҳисоботҳои Бонки Ҷаҳонӣ, гузариш ба иқтисоди камкарбон метавонад то соли 2050 рушди иловагии иқтисодиро таъмин намуда, амнияти энергетикӣ ва имкониятҳои содироти нерӯи барқро беҳтар намояд. Тоҷикистон дорои афзалиятҳои зерин мебошад:

- захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ;
- иқтидори баланди энергияи офтобӣ;
- имкониятҳои рушди энергияи шамол;
- захираҳои биоэнергетикӣ.

Афзалиятҳои Тоҷикистон дар рушди энергетикаи сабз

Самт	Афзалияти стратегӣ
Гидроэнергетика	Содироти нерӯи барқ
Энергияи офтобӣ	Таъмини минтақаҳои дурдаст
Энергияи шамол	Диверсификатсияи энергетика
Биоэнергетика	Истифодаи партовҳои кишоварзӣ

Бонки Ҷаҳонӣ неругоҳи Роғун ва рушди энергетикаи барқароршавандаро яке аз заминаҳои асосии гузариши сабзи иқтисоди Тоҷикистон арзёбӣ менамояд.

Баланд бардоштани устувори иқлимӣ ва мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим

Тибқи арзёбиҳои Бонки Осиёи Рушд ва Бонки Ҷаҳонӣ, Тоҷикистон аз ҷумлаи кишварҳои осебпазиртарини минтақа нисбат ба таъсири тағйирёбии иқлим ба ҳисоб меравад. Обшавии пиряхҳо, афзоиши хушксолӣ ва офатҳои табиӣ метавонанд ба рушди иқтисодӣ таъсири ҷиддӣ расонанд. Самтҳои асосии мутобиқшавӣ:

- идоракунии устувори захираҳои обӣ;
- рушди инфрасохтори устувор;
- ҳифзи пиряхҳо;
- истифодаи технологияҳои каммасрафи обёрӣ;
- тақвияти амнияти озуқаворӣ.

Рушди иқтисоди даврӣ ва идоракунии устувори захираҳо

Дар солҳои охир иқтисоди даврӣ ба яке аз унсурҳои муҳими иқтисоди сабз табдил ёфтааст. Тибқи тавсияҳои Бонки Осиёи Рушд, татбиқи принципҳои иқтисоди даврӣ метавонад истифодаи самараноки захираҳоро баланд бардошта, вобастагии иқтисодро аз ашёи хоми ибтидоӣ коҳиш диҳад.

Самтҳои афзалиятнок:

- рушди инфрасохтори коркарди партовҳо;
- истифодаи дубораи мавод;
- коркарди партовҳои органикӣ;
- ташкили бозори ашёи хоми дуҷумдараҷа;
- рушди истеҳсолоти кампартов.

Рақамикунонӣ ва технологияҳои сабз

Ташкилотҳои байналмилалӣ рақамикунониро яке аз омилҳои асосии рушди иқтисоди сабз мешуморанд. Технологияҳои рақамӣ имконият медиҳанд:

- истифодаи энергия самаранок гардад;
- талафоти об кам шавад;
- партовҳо беҳтар идора карда шаванд;
- мониторинги экологӣ тақвият ёбад.

Технологияҳои афзалиятнок

Технология	Самти истифода
Internet of Things (IoT)	Идоракунии захираҳо
Artificial Intelligence (AI)	Пешгӯӣ ва таҳлил
Big Data Analytics	Қабули қарорҳо
Smart Grid	Самаранокии энергетикӣ
Smart Agriculture	Кишоварзии устувор

Ҷалби сармоягузориҳои сабз ва рушди бахши хусусӣ

Яке аз шартҳои асосии гузариш ба иқтисоди сабз ҷалби сармоягузориҳои калон мебошад. Мувофиқи арзёбиҳои Бонки Ҷаҳонӣ, барои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва гузариш ба иқтисоди камкарбон Тоҷикистон ба сармоягузориҳои чандинмиллиарддолларӣ ниёз дорад. Танҳо маблағгузориҳои давлатӣ барои иҷрои ин вазифа кофӣ нахоҳад буд.

Аз ин рӯ, дар оянда самтҳои зерин аҳамияти бештар пайдо мекунанд:

- мблағгузориҳои сабз;
- вомбаргҳои сабз;
- шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ;
- сармоягузориҳои байналмилалӣ;
- дастгирии соҳибкории сабз.

Дар соли 2025 Бонки Осиёии Рушд барои дастгирии ислоҳоти иқтисоди сабз ва рушди ҷойҳои кори сабз ба Тоҷикистон 50 миллион доллар ҷудо намуд, ки аҳамияти афзояндаи ин самтро нишон медиҳад.

Рушди сармояи инсонӣ ва иқтисоди донишбунёд

Гузариш ба иқтисоди сабз бе рушди сармояи инсонӣ ғайриимкон аст. Тибқи Стратегияи шарикии Бонки Осиёи Рушд барои солҳои 2026–2030, рушди малакаҳои нав барои иқтисоди сабз ва рақамӣ яке аз самтҳои асосии сиёсати рушд мебошад.

Самтҳои афзалиятнок

- навсозии барномаҳои таълимӣ;
- рушди таҳқиқоти илмӣ;
- омодасозии мутахассисони иқтисоди сабз;
- рушди марказҳои инноватсионӣ;
- ҳамкориҳои донишгоҳҳо бо бахши хусусӣ.

Тибқи арзёбиҳои Бонки Ҷаҳонӣ, иқтисоди сабз метавонад ба яке аз муҳаррикҳои асосии рушди дарозмуддати Тоҷикистон табдил ёбад. Гузариш ба иқтисоди камкарбон на танҳо ба коҳиши хавфҳои иқлимӣ мусоидат мекунад, балки метавонад рушди иқтисодиро то соли 2050 тақвият дода, имкониятҳои нави шуғл, содирот ва сармоягузорию фароҳам оварад. Аз нуқтаи назари стратегӣ, самтҳои афзалиятноки рушди иқтисоди сабз дар Тоҷикистон бояд ба рушди энергетикаи барқароршаванда, мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, идоракунии устувори захираҳои обӣ, татбиқи иқтисоди даврӣ, рақамикунонӣ ва рушди сармояи инсонӣ равона карда шаванд. Маҳз ҳамгироии ин самтҳо метавонад барои ташаккули иқтисоди рақобатпазир, устувор ва ба иқлим мутобиқшуда замина фароҳам оварад.

ИҚТИСОДИ САБЗ ВА СТРАТЕГИЯИ ИҚТИСОДИ ДАВРӢ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Афзалиятҳои Тоҷикистон

Захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ

Иқтидори баланди энергияи офтобӣ

Имкониятҳои рушди энергияи шамол

Захираҳои биоэнергетикӣ

Манфиатҳо

Баланд бардоштани амнияти энергетикӣ

Коҳиши осебпазирӣ аз тағйирёбии иқлим

Таъсиси ҷойҳои нави корӣ

Рушди содирот ва сармоягузорӣ

Баланд бардоштани рақобатпазирии иқтисод

Самтҳои афзалиятнок

01 Рушди энергетикаи сабз

02 Мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим

03 Иқтисоди даврӣ ва идоракунии партовҳо

04 Рақамикунонӣ ва технологияҳои сабз

05 Ҷалби сармоягузориҳои сабз ва рушди бахши хусусӣ

06 Рушди сармояи инсонӣ ва иқтисоди донишбунёд

ИҚТИСОДИ ДАВРӢ

Коркарди партовҳо

Истеҳсолоти кампартов

Ашеи хоми дуумдараҷа

Истифодаи дубораи мавод

Адабиёт

1. Ҷумҳурии Тоҷикистон. (2023). Стратегияи рушди иқтисоди сабз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023–2037. Душанбе.
2. Ҷумҳурии Тоҷикистон. (2016). Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Душанбе.
3. Ҷумҳурии Тоҷикистон. (2021). Стратегияи рушди саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Душанбе.
4. Ҷумҳурии Тоҷикистон. (2019). Стратегияи рушди иқтисоди рақамӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе.
5. World Bank. (2024). Tajikistan Country Climate and Development Report (CCDR). Washington, DC: World Bank.
6. World Bank. (2023). Detox Development: Repurposing Environmentally Harmful Subsidies. Washington, DC: World Bank.
7. World Bank. (2022). The Global Benefits of a Circular Economy. Washington, DC: World Bank.
8. Asian Development Bank. (2024). Climate Risk Country Profile: Tajikistan. Manila: ADB.
9. Asian Development Bank. (2025). Country Partnership Strategy: Tajikistan 2026–2030. Manila: ADB.
10. Asian Development Bank. (2025). Green Jobs and Resilient Business Development in Tajikistan. Manila: ADB.

Ташаккур ба диққататон!